Osm století hudby, tři týdny zážitků. Pražské jaro spojuje tradici s aktuálním světem

15.4.2025 - | PROTEXT

Ředitel Pražského jara Pavel Trojan v Četkastu, zpravodajském podcastu ČTK, mluví o tom, jak se skládá dramaturgie i rozpočet festivalu světové úrovně, proč je pro kulturu klíčová ekonomická udržitelnost a také jak zásadní roli dnes hrají mecenáši a podporovatelé.

Pokolikáté uslyšíte 12. května Smetanovu Mou vlast, která tradičně zahajuje festival Pražské jaro?

V sále naživo, tedy osobně, asi tak po dvaadvacáté. A musím říct, že mě to ani po tolika letech vůbec nenudí. Naopak se vždycky těším, jakou interpretaci ten který skvělý orchestr a dirigent zase přinesou. Vybavuji si ale televizní přenos z roku 1990, to mi bylo šest, kdy se na festival vrátil po dvaačtyřiceti letech v emigraci zakladatel Pražského jara Rafael Kubelík a dirigoval Mou vlast. S ročníkem 1990 mám spojenou i další vzpomínku - na Leonarda Bernsteina. Rodiče mi tehdy říkali: "Podívej, Pavlíku, je tam Bernstein." A já jsem tehdy vůbec netušil, kdo to je a nakolik mě tato osobnost v budoucnu ovlivní.

Letošní ročník Pražského jara je už osmdesátý v pořadí. To je úctyhodná tradice. V čem je síla značky Pražské jaro?

V umělecké kvalitě a v šíři repertoárového záběru, který dokážeme pokrýt. V programu nadcházejícího ročníku si můžete vybrat od hudby renesanční až po hudbu 21. století, což je osm set let hudební historie. Navíc program zahrnuje vše od velkých symfonických koncertů přes to nejlepší z komorní hudby až po sólové recitály. Dáváme prostor jak legendám světa klasické hudby, tak se stejnou péčí vyhledáváme nové talenty. Pražské jaro má vynikajícího dramaturga Josefa Třeštíka, opřít se můžeme také o silnou uměleckou radu, ve které na programu festivalu pracují osobnosti jako Jakub Hrůša nebo Adam Plachetka. Stejně tak tým, který připravuje Pražské jaro, je velice zkušený a zapálený pro věc, odměnou za tvrdou práci jsou pak ty úžasné koncerty a radost, kdy pro české publikum objevíme něco nebo někoho nového.

Kolik akcí festival organizuje? Ona to není jen květnová přehlídka, ale akcí spojených s Pražským jarem je za celý rok víc.

Během tří týdnů hlavního festivalu v květnu se odehraje zhruba 50 až 60 akcí. Vedle koncertů jsou to různé workshopy, masterclassy, besedy, výstavy. Na podzim pořádáme Klavírní festival Rudolfa Firkušného, což je takový mladší sourozenec Pražského jara, který přináší čtyři recitály špičkových světových klavíristů. A k naší organizaci neodmyslitelně patří taky Mezinárodní hudební soutěž Pražské jaro, která zhruba o týden předchází květnovému festivalu. Finálová kola soutěže jsou pak zařazena do festivalového programu.

Jak silně je vnímána značka Pražské jaro v Česku a jak v zahraničí?

Minulý rok jsme zadali průzkum agentuře NMS Market Research a z něho vyplynulo, že festival Pražské jaro je stejně známá značka jako velké kulturní instituce typu Národní divadlo nebo Česká filharmonie. Dokonce sedm procent respondentů odpovědělo, že alespoň jednou v životě byli na koncertě Pražského jara. To znamená nějakých 700 tisíc lidí. To mi připadá jako velice sympatické číslo. Domnívám se, že není nadnesené, když řeknu, že Češi mluví o Pražském jaru jako o národním,

rodinném stříbru.

Jsme opravdu respektovanou institucí i co se týče mezinárodního věhlasu. O Pražském jaru se nejen v hudební branži mluví jako o festivalu, který stojí po boku londýnského BBC Proms, Salcburského festivalu nebo festivalu v Bregenz. Patří zkrátka mezi áčkové evropské festivaly.

A jak je to s publikem? Kolik je domácích návštěvníků a kolik jich přijede ze zahraničí?

Ze zahraničí přijíždí v průměru 15 až 20 procent diváků Pražského jara. Samozřejmě jsou koncerty, jako například zahajovací, kde je podíl zahraničního publika malinko vyšší. A pak máme projekty jako například SpringTEEN pro mladé publikum, kde je podíl zahraničních návštěvníků logicky zase o něco nižší.

A víte, odkud nejčastěji zahraniční návštěvníci jezdí?

Z celé Evropy, pak tradičně z Asie, hlavně z Korejské republiky, Japonska, ale například i z Tchaj-wanu nebo Číny. Poměrně vysoká čísla registrujeme ze Severní Ameriky a překvapivě máme návštěvníky třeba i z Austrálie. S Japonskem a s Korejskou republikou pojí Čechy láska ke klasické hudbě. Například v Tokiu vznikl festival, který je asi o polovinu mladší než Pražské jaro a který byl inspirován právě Pražským jarem.

A jaké je věkové složení publika?

Naše publikum je věkově velice různorodé a díky programové pestrosti také v průměru mladší než u jiných podobných institucí z oblasti klasické hudby. Máme celou řadu koncertů, u nichž se věková skladba publika pohybuje kolem třiceti čtyřiceti let. Pražské jaro je mnohdy pro mladé lidi vstupní branou do světa klasické hudby, čemuž se snažíme přizpůsobit i naši cenovou politiku. V Rozkvětu, jak se jmenuje program pro mladé publikum, nabízíme vstupenky na festivalové koncerty za 200 Kč. Mladá a střední generace vyhledává projekt Prague Offspring, kde se věnujeme současné hudbě. Jak jsem již řekl, máme také SpringTEEN, který se zaměřuje na rodiny a teenagery. Tam je dokonce celá řada akcí úplně zdarma anebo za velice symbolické vstupné. A hlavně, SpringTEEN dává mladým lidem možnost prožít radost z hudby tím, že se sami aktivně zapojí do její tvorby.

Takže je Pražské jaro pro celou rodinu?

Určitě.

A co sociální rozvrstvení publika?

Podle sociologických průzkumů chodí na koncerty Pražského jara střední a vyšší vzdělanostní třída. Co se týče ekonomického zázemí, tak je to opět střední a vyšší střední třída. Ale díky širokému rozpětí cen vstupenek jsem přesvědčen, že co se týče publika, nevytváříme žádné sociální ani finanční bariéry.

Hlídáte dresscode? Nechodí vám na koncerty lidé ve svetrech a džínách?

Jsou koncerty, na kterých dresscode hlídáme velice pečlivě, například na zahajovacím koncertě je předepsaná black tie. Na druhou stranu se řídíme filozofií, kterou razí třeba Berlínští filharmonikové. Ti říkají a mají to i na svých webových stránkách: oblečte se tak, abyste si uvědomili, že jdete na něco výjimečného.

Co tedy jako značka Pražské jaro chcete? Být konzervativní a nabízet tradici, nebo sledovat aktuální trendy a být propagátorem moderních směrů ve vážné hudbě?

Obojí. Pražské jaro díky své velikosti a šíři záběru může splnit obojí. To znamená, že dokáže nadchnout ty, kteří očekávají spíše tradiční repertoár, a zároveň musí aspirovat na to, aby otevíralo nové obzory. Já rád říkám, že naším úkolem není vychovávat, ale otevírat obzory. A jsem přesvědčen, že se nám to daří.

A jak hlídáte uměleckou kvalitu takto programově do široka rozkročeného festivalu?

Sledujeme a hlídáme nejvyšší možné umělecké standardy, které si dokážete představit. Pražské jaro je referenčním festivalem, jehož úkolem je nabízet jak nejlepší interprety z domácí scény, tak ze zahraničí. Jde o propojení a jistým způsobem i o konfrontaci interpretačních špiček české a světové hudby. Takže naše měřítka a nároky na uměleckou kvalitu jsou nekompromisní. Díky zkušenému týmu i umělecké radě můžeme garantovat, že se v programu festivalu objevují opravdu jen ti nejlepší z nejlepších.

Jaký je v programu poměr mezi českými a zahraničními interprety?

Letos se festivalu zúčastní více než sto umělců a souborů z 24 zemí světa. A to počítám bez účastníků naší mezinárodní hudební soutěže a bez vystupujících na SpringTEEN. Přivítáme dva americké orchestry, zastoupena je Velká Británie, Německo, Japonsko, Čína, Brazílie, Itálie, Moldavsko, Švédsko, Švýcarsko, Francie, Lotyšsko a takhle bych mohl pokračovat.

A českých umělců?

Z té více než stovky umělců je zhruba 40 z Česka a zhruba 60 ze zahraničí.

Jak těžké je pozvat umělce například z Ameriky?

Jednání s americkými orchestry mohou trvat i desítky let. My o ně stojíme, a tak se pravidelně připomínáme. Ale to, aby se vše potkalo a americký orchestr se rozhodl vybrat si Prahu a Českou republiku jako zastávku v rámci evropského turné, to je opravdu dílo velkého úsilí i štěstěny. Konkrétně z Chicagského symfonického orchestru, který bude vůbec poprvé v ČR, máme informace ze zákulisí, že v hlasování, které bylo děláno i mezi hráči orchestru, renomé Pražského jara a Prahy zvítězily nad některými německými městy.

A mívají zahraniční hvězdy nějaké zvláštní požadavky?

Co vím, tak v posledních letech se tam neobjevují nějaké anomálie. Ale každý, kdo vystupuje na Pražském jaru, je prostě George Clooney nebo Nicole Kidmanová ve světě klasické hudby. Standardy na logistiku a produkční zabezpečení jsou vysoké. Když sem přijede tolik zahraničních orchestrů, jsou to v řádu vyšší stovky až tisíce lidí, které musíme ubytovat. A to je poměrně velký oříšek.

A kolik lidí se pak stará o logistiku festivalu?

Festivalový tým je poměrně kompaktní. Stálých zaměstnanců je zhruba dvanáct, což je v porovnání se světem velice nízký počet. Během festivalu se samozřejmě tým rozrůstá o desítky externistů.

Rezidenční umělkyní festivalu bude houslistka moldavského původu Patricia Kopačinská. Proč jste vybrali zrovna ji?

Model rezidenčního umělce je určen talentům, kteří dokážou přesvědčit a uhranout publikum ve více polohách, na více než jednom koncertu. Musí to být někdo, kdo dokáže udělat skvělý recitál, ukázat se jako vynikající komorní hráč a vystoupit i za doprovodu orchestru. V minulosti to byl například violoncellista Gautier Capuçon. Patricia Kopačinská je opravdu multitalent. Použil bych popis

britského deníku The Guardian, který Kopačinskou trefně popsal jako stočenou pružinu, která se může na pódiu vymrštit do jakéhokoliv směru. Ve světě klasické hudby je přímo zjevením. Kromě těch vnějších věcí, jako že hraje naboso, si také velmi originálně vybírá svůj repertoár, což ostatně předvede mezi 16. a 18. květnem v Rudolfinu. Má zde tři večery a každý je úplně jiný. První se jmenuje Čas a věčnost, kde ve spolupráci s orchestrem Camerata Bern zahraje díla od středověku až po současnost a, ač vám to může přijít neuvěřitelné, dokáže všechna tato zdánlivě nespojitelná díla naprosto organicky propojit. Bude zpívat, recitovat, samozřejmě hrát na housle. Druhý den se představí v koncertu nazvaném Pierrot lunaire podle stejnojmenné slavné skladby od Arnolda Schönberga, kdy vystoupí nejen jako houslistka, ale zároveň jako performerka ve "zpěvomluvené" roli Pierrota. Opravdu se stane Pierrotem!

Třetí večer pak vzdá poctu českému skladateli Luboši Fišerovi, kterého zná většina z nás spíš jako autora filmové hudby. Zmíním třeba film Adéla ještě nevečeřela, Babičku nebo seriál Arabela. Fišer byl ale také geniální autor koncertní hudby, na což se trochu zapomíná. Proto jsme velice rádi, že Patricia vyslyšela naše přání a zařadila houslové skladby Luboše Fišera po bok díla Ludwiga van Beethovena. V tom je také síla Pražského jara, že dokáže dostat českou hudbu do repertoáru světových osobností a tím i na mezinárodní pódia.

Jaký je letos rozpočet festivalu?

Rozpočet obecně prospěšné společnosti Pražské jaro je zhruba 120 milionů korun. Zhruba 50 procent rozpočtu tvoří veřejné zdroje, převážně od ministerstva kultury, jehož příspěvek v posledních letech poměrně výrazně vzrostl, a hlavního města Prahy. Zhruba čtvrtinu tvoří soukromé zdroje, to znamená sponzoři, mecenáši. A poslední čtvrtinou jsou tržby ze vstupného. Důležité je ale uvést tato čísla do kontextu. Festivaly, se kterými býváme srovnáváni, mají mnohonásobně vyšší rozpočty: například Salcburský festival pracuje s rozpočtem zhruba jeden a půl miliardy korun, festival v Lucernu tři čtvrtě miliardy, Bayreuth tři čtvrtě miliardy, BBC Proms třikrát více než Pražské jaro. I Drážďanský festival, který je nám asi nejblíž jak termínově, tak geograficky, má dva a půlkrát vyšší rozpočet než Pražské jaro. Čili potenciál, kam v tomto směru růst, zde určitě je. Jsme áčkovým evropským, ne-li světovým festivalem a propojit se s tak silnou značkou jako Pražské jaro, to vidím jako obrovskou příležitost pro všechny soukromé sponzory a donátory, kteří hledají silný, prestižní a, co se týče financování, naprosto transparentní projekt.

Jaký je příjem ze vstupného?

Tržby ze vstupného na rok 2025 už přesáhly hranici 30 milionů korun, ale stále ještě zůstává v prodeji zhruba 15 procent vstupenek. Přestože je celá řada koncertů vyprodaných, pořád můžete získat vstupenky na opravdu krásné koncerty. Jen pro srovnání: v minulém roce přesáhly tržby festivalu částku 25 milionů korun, jsme nyní tedy zhruba o pět milionů korun výše. Co je důležité říci pro kontext, že letošní jubilejní 80. ročník je díky jedinečné sestavě zahraničních umělců mimořádně náročný také finančně. Vstupné nastavujeme tak, aby tržby pokryly alespoň 25 procent nákladů projektu.

Nejdražší vstupenky stojí několik tisíc korun. Je i o takto drahé lístky zájem?

Ano, je. Většinou dokonce bývají ty nejdražší vstupenky vyprodány jako první. Což je pro nás dobrý lakmusový papírek, že přinášíme dobré a žádané zboží. V této souvislosti je zapotřebí zmínit, jak moc potřebuje Česká republika velký moderní koncertní sál, jakým bude například Vltavská filharmonie. V Praze jsou největší sály s kapacitou kolem 1200 míst, tedy Rudolfinum a Obecní dům. Naši kolegové v dalších evropských metropolích mohou koncert plánovat do sálu s více než 2000 sedadel. To je ohromný rozdíl v potenciálních příjmech ze vstupného a tím v ekonomice pořadatele.

Co festival nabízí jednotlivcům a firmám, aby ho podpořili? Co by z toho měli mít?

Mají možnost spojit se s něčím, co má ohromnou historii, co existuje již 80 let, a přesto je to stále moderní a trendy. Nabízíme sílu tradice, značky a kvality. To jsou objektivní parametry. Ale protože v umění hraje důležitou roli také subjektivní, emoční rovina, řekl bych, že na prvním místě stojí zážitek, nebo lépe řečeno desítky velice rozmanitých zážitků, které jsou skvělou platformou pro navazování obchodních partnerství.

To jsem se právě chtěla zeptat, zda je festival i místem pro zajímavý networking?

Já myslím, že ano. Potkávají se zde významní a důležití lidé z celé řady společenských oblastí. Filosofové, umělci, bankéři, průmyslníci, majitelé startupů. Když pak procházíme prodané vstupenky, často objevíme jména lidí, kteří patří mezi TOP 50 nejbohatších lidí Česka. Takže Pražské jaro je zcela jistě místem, kde můžete navázat zajímavé kontakty, protože se na něm potkávají zajímaví, vzdělaní a sofistikovaní lidé.

Kdyby teď přišel někdo a řekl, že má volných 20 milionů a chce vám je dát, co s nimi uděláte?

Vždycky se ptáme, co je pro partnera důležité. Někdo chce podpořit již existující mezinárodní projekt či orchestr, aby ho mohli vidět také lidé v České republice, někdo naopak zase něco unikátního, co vznikne jenom pro Pražské jaro a nebude to možné slyšet nikde jinde na světě. Někdo může chtít iniciovat vznik nové skladby, stejně jako to v minulosti dělaly šlechtické rody a dodnes je v rukopisech partitur napsáno "dedikováno knížeti Lobkowiczovi". Stejně tak se i současní mecenáši umění mohou stejným způsobem zapsat do historie. Pro někoho zase může být důležité podpořit mladé talenty či umožnit studentům nebo sociálně znevýhodněným skupinám, aby zažili krásu Pražského jara. Těch scénářů je opravdu hodně a my stavíme moderní fundraising na tom, že chceme slyšet, co je pro každého partnera důležité, a vyjít z jeho přání a vizí.

Zmínil jste šlechtické rody, s nimiž se pojí i mecenášství. Pražské jaro má také svůj mecenášský klub. Kolik má členů, jak funguje?

Je tam přibližně stovka mecenášů, jejichž příběhy jsou často velice zajímavé. To, co je pojí, je láska ke klasické hudbě a k Pražskému jaru. Jsou tam nejen lidé, kteří jsou s festivalem spjati desítky let, ale i mladí podporovatelé. Nedávno jsem se setkal s novým mecenášem, je to třicátník, dokonce mimopražský, ale naše koncerty ho oslovily natolik, že chtěl část financí, které se mu podařilo vydělat v realitním světě, vložit do něčeho takto obecně prospěšného. V benefitech, které mecenáši získávají, je celoroční program, kde se setkávají s různými osobnostmi nebo se dostávají na místa, kam se běžný divák nedostane. A mají také možnost přednostního nákupu vstupenek ještě před tím, než je zahájen oficiální prodej. I program se dozvídají s předstihem. Co je zajímavé, že jen tato zhruba stovka lidí přináší ročně festivalu tržby v řádu několika milionů korun, takže kromě toho, že přispívají festivalu jako mecenáši, ještě nakoupí i poměrně velké množství vstupenek.

Pražské jaro slaví osmdesátiny. Máte spočítáno, kolik ředitelů vedlo festival před vámi?

To číslo neznám. Po roce 1990 jsem třetím ředitelem. Oleg Podgorný byl prvním ředitelem po revoluci, pak navázal Roman Bělor, pak já. Do roku 1990 bylo Pražské jaro součástí nejdříve České filharmonie a pak ministerstva kultury, takže vlastně ani nevím, jestli byl oficiálně nějaký ředitel festivalu. Tuším, že se ta funkce jmenovala předseda festivalového výboru či podobně. Tam bych třeba zmínil Václava Holzknechta, který byl určitě jednou z těch zajímavých osobností v čele Pražského jara.

Nejste vy náhodou nejmladší ředitel festivalu?

Můžu vás uklidnit, že zdaleka ne. Rafaelu Kubíkovi, když v roce 1946 festival zakládal, bylo 31 let. Oleg Podgorný, který se stal ředitelem Pražského jara v roce 1990, měl 34 let. A já jsem se stal ředitelem v roce 2022 a to mi bylo 38 let. Takže zdaleka ne.

Jak vnímáte důležitost kultury v současném složitém světě?

Myslím, že kultura je naprosto zásadní součástí našich životů. Dokazuje to i Rok české hudby, kdy se ukázalo, že česká klasická hudba opravdu může být tím mainstreamovým tématem, které baví publikum, a to nejen to, které pravidelně chodí na koncerty klasické hudby. Kultura se pojí s naší identitou. Hudba sehrála klíčovou roli v 19. století při českém národním obrození a i dnes je důležitou součástí našeho světa. Kultura je zkrátka důležitá v otázce naší identity. Je zásadní pro to, abychom pochopili, kam patříme a jaké vyznáváme hodnoty. Ani zdaleka ji nevnímám jen jako nějaké potěšení či zábavu. Naopak, aspiruje na to, aby rozvíjela nejen naši osobnost, ale i způsob, jakým dokážeme jako společnost komunikovat, a to i pro budoucí generace. Když si opět vezmu příklad z minulosti – Ludvíka XIV. dnes nevnímáme jako válečníka a diktátora, ale jako někoho, kdo postavil Versailles a založil Pařížskou operu. Jeho odkaz vnímáme skrze umění, které po něm zůstalo. Nechci říkat, že to má být návod pro dnešní svět, ale vidíte, jak kultura může působit i očistě.

Pavel Trojan v podcastu Četkast prozradil i to, kteří umělci se na Pražské jaro rádi vracejí, po jak dlouhé době se na festivalu znovu objeví šéfdirigent České filharmonie Semjon Byčkov a kdo patří k největším sponzorům a donátorům letošního jubilejního ročníku. Četkast s ředitelem Pražského jara je k poslechu v aplikacích Spotify, Apple Podcast nebo na webu Podcasty.cz.

https://www.ceskenoviny.cz/tiskove/zpravy/osm-stoleti-hudby-tri-tydny-zazitku-prazske-jaro-spojuje-tradici-s-aktualnim-svetem/2661399